

Boldogfai Farkas Sándor egyházművészeti alkotásai

PROHÁSZKA LÁSZLÓ

1953-ban született Budapesten. Művészeti író. Legutóbbi írását 2010. 1. számunkban közzöltük.

¹Wehner Tibor: *Modern magyar szobrászat 1945–2010*. Corvina, Budapest, 2010, 57.

²Bándi László (szerk.): *Balatonfüred emlékjelei*. Balatonfüred Városért Közalapítvány, Balatonfüred, 2005, 74–75.

³Fitz Péter (főszerk.): *Kortárs Magyar Művészeti Lexikon*. 1. kötet. Enciklopédia, Budapest, 1999, 289.

⁴In: Kontha Sándor (szerk.): *Magyar művészet 1919–1945*. I. kötet, Akadémiai, Budapest, 1985, 437.

⁵Ferkai András: *Buda építésze a két világháború között*. MTA Művészettörténeti Kutatóintézet, Budapest,

A 20. századi magyar szobrászat egyik kiemelkedő tudású, ám napjainkban viszonylag ritkán említett alakja Boldogfai Farkas Sándor (1907–1970). A budapesti Iparművészeti Iskolán végzett 1926-ban, és ugyanebben az évben elnyerte a Ferenczy István-díjat. A Képzőművészeti Főiskolán 1927 és 1933 között Kisfaludi Strobl Zsigmondnál tanult, akinek két évig tanársegédje volt.¹

A balatonfüredi Kerektemplomban 1928. június 7-én, Úrnapján avatták fel az 1919-es menekültek domborművét. A bronzból öntött relief a viharba került, tépett vitorlájú bárkában álló Krisztust ábrázolja. Alsó részén a „Mit féltek kicsinyhitűek!” (Mát. 8,26) / *A kommunizmus idején Balatonfüredre menekültek szabadulásuk / emlékére* felirat olvasható. A barokkosan mozgalmas domborműhöz egy vele azonos méretű szöveges bronztábla is társul. Ezen a Tanácsköztársaság idején 1919. március és augusztus között Balatonfüredre menekült, ott oltalmat lelt személyek névsora olvasható. Az eredetileg a jobboldali mellékoltár mellett lévő két emléktáblát az 1940-es évek végén el kellett távolítani. A leszerelt alkotásokat a plébániahivatalban rejtették el. 1991-ben helyezték fel őket a templom külső falára, a bejáratától jobbra, ahol ma is láthatók.²

A fiatal művész életének meghatározó élménye volt, hogy 1932–33-ban állami ösztöndíjjal az Accademie delle Belle Artin tanulhattott Rómában,³ ahol erőteljesen hatott rá a novecento. Olaszországban készítette *Szent Ferenc* szobrát. „Szent Ferencének tanúsága szerint a fiatal művészre leginkább az etruszk és az archaikus görög szobrászat hatott. Későbbi visszaemlékezéseiből azonban más ihletőforrás is kiderül, mindenekelött Meunier” — írta a műről P. Szűcs Julianna.⁴

Rómából visszatérve részt vett az Árkay Aladár és fia, Árkay Bertalan tervei alapján 1932–33-ban épült városmajori Jézus Szíve plébániatemplom díszítésében. A templom modern belső terében a szentélytől balra áll *Lisieux-i Szent Teréz* szobra.⁵ A karmelita apácaruhás nőalak jobb kezében keresztet, a baljában rózsákat tart. (Az 1897-ben elhunyt, 1923-ban boldoggá, majd 1925-ben szentté avatott Teréz azt mondta, halála után rózsaesőt fog hullatni az emberekre.

1995, 218.; Ritoók Pál:
*Városmajori plébánia-
templom.* TKM Egyesület
556. füzet, Budapest,
1997, 16.

Szent Imre-szobor

⁶Szépművészet, 1942/11.

⁷Farkas Attila: *Szent
István-bazilika.* TKM
Egyesület 626. füzet,
Budapest, 1999, 6.

Madonna-szobor

⁸Harsányi István –
Vladár Ágnes: *A pasaréti
Páduai Szent Antal
templom.* Magyarok
Nagyasszony Ferences
Rendtartomány,
Budapest, 2009, 144.

⁹Zsigmond Attila:
*A Pasaréti téri szobor és
templom.* Budai Polgár,
1998. december 23.

¹⁰Harsányi István –
Vladár Ágnes: i. m. 145.

¹¹-yz-: *Egyházművészeti
kiállítás.* Szépművészet,
1941/ 3. 69.

Ezért nemcsak Franciaország második patrónája, hanem a virág-kertészek és a virágárusok védelmezője is.) A finom vonalakkal megformált, körülbelül másfél méter magas, fehér kőből faragott alkotás remekül érvényesül a háttérül szolgáló szoborfülke vörös márvány burkolata előtt. A szobor fényképét 1942-ben a Szépművészet folyóirat közölte.⁶

Nagy szakmai elismerést jelentett a művész számára, hogy a harmincas években a főváros legnagyobb temploma, a Szent István-bazilika számára készíthetett szobrot. A Nagyboldogasszony-mellékoltárra *Szent Imre* alakját mintázta meg fehér márványból.⁷ Az oltárépitmény bal oldali fülkéjében elhelyezett szobor lábánál li-liommal, kezében karddal ábrázolja a fiatal herceget. Ez az erőteljesebb hangvétel, amely Imre herceget tisztasága mellet harcedzett ifjúként ábrázolja, a korszak más művészeinek munkáin is tapasztalható (például ifj. Vastagh György 1930-ban a budapesti Piarista Gimnázium, vagy Erdey Dezső 1938-ban Veszprém számára készített Szent Imre-szobrán). Boldogfai Farkas méltóságteljes, nyugodt erőt sugárzó alkotása harmonikusan illeszkedik a mellékoltár építészeti részének klasszicizáló stílusához, nem zavarja Benczúr Gyula nagyméretű oltárképének mozgalmasságát.

Legismertebb köztéri alkotása a Pasaréti tér középpontjában álló *Madonna*-szobor. Az alkotás tematikailag a Rimanóczy Gyula tervezte, 1934-ben felszentelt Páduai Szent Antal templomhoz kötődik. 1938-ban ugyancsak Rimanóczy tervei alapján létesült a templom szomszédságában a buszvégállomás modern épülete. Ebbe a remekül megkomponált épített térbe illeszkedik a Mária-szobor, amelyet 1938. szeptember 8-án szentelt fel Zadravecz István püspök.⁸ „A templom, az íves szolgáltató épület és a szobor — építészet és szobrászat — példamutató egységet alkot ma is a villavidék helyi központjaként” — méltatta a művet és elhelyezését Zsigmond Attila.⁹ A három és fél méter magas mészkőtalapzaton álló, közel kétnégyes méter magas bronzszobor Máriát ábrázolja, karján a gyermek Jézussal. Feje fölött aranyozott glória. A félgömb alakú kőmedencés díszkút peremén az *Ah, hol vagy, magyarok tündöklő csillaga?* kezdetű ének harmadik versszakának első és második sora olvasható: *Virágos + kert + vala + híres + Pannónia + mely + kert + öntözé + híven + Szűz + Mária.*

A pasaréti Madonna szerencsésen átvészelt Budapest 1944–45-ös ostromát és az 1945 utáni szoboreltávolításokat. Az alkotást 2000-ben nyolc méterrel előrébb helyezték, amelynek révén az újonnan kialakított körforgalom mértani középpontjába került. A jól sikerült áthelyezés még inkább a tér központi elemévé emelte az alkotást. A járműforgalom így nem egyszerűen elhalad mellette, hanem centrumaként körbefogja.¹⁰ A díszkutat és a szobrot 2002-ben teljesen felújították, a Szűz Mária feje fölött lévő glóriát is újraaranyozták.

A Madonna-szobor gipszmintája a Nemzeti Szalonban 1941-ben rendezett egyházművészeti kiállításon is szerepelt.¹¹ A tárlaton a pécsi székesegyház homlokzatára kiírt szoborpályázat díjnyertes

¹²-yz.: *Egyházművészeti kiállítás. Szépművészet, 1941/3. 68.*

¹³*Művészeti Hetek Pécs 1941. január 4. – február 3. Országos Irodalmi és Művészeti Tanács, Budapest, 1941, 110.*

Surányi alkotások

¹⁴Nemzeti Újság, 1941. augusztus 31.

¹⁵Turányi László (szerk.): *Magyar katolikus almanach. A magyar katolikus egyház élete 1945–1985.* Szent István Társulat, Budapest, 1988, 473.; Balogh Jánosné Horváth Terézia – Téchy Lajos: *A surányi templom története.* Pócsmegyeri Kisbíró, 2008. július–augusztus, 5.

¹⁶*Művészeti élet. Szépművészet, 1941/9. 231.*

¹⁷Bizzer István: *Kontuly Béla.* Mikes, Budapest, 2003, 45.

¹⁸Szépművészet, 1943/10.

¹⁹Horváth Detre: *Pannonhalma.* Sopron, 1959, 41.; Levárdy Ferenc: *Pannonhalma, Főapátság.* TKM Egyesület 13. füzet. Budapest, 1979, [8.]

pályaműveit, Antal Károly és Boldogfai Farkas hat-hat apostol-szobrát is kiállították.¹² A pályázat első díját Antal Károly nyerte a második helyezett Boldogfai Farkas Sándor előtt. Az a tény, hogy mindkét művész alkotásait bemutatták, arra utal, hogy a rendezők — függetlenül a pályázati helyezéstől — színvonalukban azonos értékűnek ítélték a műveket. (Az Antal Károly mintázta négyméteres apostolszobrokat — amelyek a korábbi, Kiss György mintázta apostol-alakokat váltották fel — egyébként csak 1963-ban állították fel a székesegyház épületére.)

Az Országos Irodalmi és Művészeti Tanács 1941. január–februárban művészeti heteket rendezett Pécsen. A kiállításon a művész *Szent László és a leányrabló* című alkotásával szerepelt.¹³

Surányiban a nyaralók közadakozásából 1941-ben kis templom épült, Péchy László tervei alapján. A templombejárat fölé Boldogfai Farkas nagyméretű *feszületet* készített,¹⁴ amely máig a homlokzat meghatározó eleme. Az Árpád-kori kistemplomok hangulatát idéző templom mellé 1944 nyarán épült fel végleges formájában a harangláb. Ugyancsak a művész alkotása a harangláb és a templomot összekötő fal középső részén található, ihletett szépségű *Madonna-szobor*.¹⁵ A mészkőből faragott szobor sarlón állva, kitárt kézzel ábrázolja Máriát. A művész surányi nyaralója révén kötődött a településhez, ennek köszönhető a két remek alkotás.

A székesfehérvári Prohászka-emlékművel viszont nem volt szerencséje Boldogfai Farkas Sándornak. A szűkebb körű pályázaton rajta kívül még három szobrász, Ohmann Béla, Rumi Rajki István és Fekete Géza vett részt. Az 1941-ben kihirdetett döntés értelmében a megbízást Ohmann Béla kapta,¹⁶ aki 1942–43-ban Weichinger Károly építésszel együtt készítette el a ma is látható monumentális méretű emlékművet.

Amikor Grósz József 1939-ben elfoglalta szombathelyi megyéspüspöki székét, a papi szeminárium számára új épületszárnyat és új kápolnát emeltetett. Utóbbi művészeti díszítésére egykori római ösztöndíjasokat kértek fel. Boldogfai Farkas Sándor kiemelten fontos feladatot kapott: az oltár szobrainak elkészítésével bízták meg. A szakrális tér meghatározó ékessége, Kontuly Béla falfestményei 1942-re elkészültek, ám a háborús beszerzési problémák miatt a kápolnát 1943-ban befejezetlenül szentelték fel.¹⁷ Sajnos Boldogfai Farkas alkotásai sem kerültek az oltárra.

A Szépművészet folyóirat 1943. októberi száma közölte *Az élet* című többalakos domborműve tervének fotóját.¹⁸ Az alkotáson az élet folyamata látszik a születéstől a felnőttkoron át a halálig. Vallásos jelleget az kölcsönöz a műnek, hogy a relief jobb oldalán, a földi életút végén két angyal kíséri az embert a mennyországba.

Boldogfai Farkas közismert alkotása a pannonthalmi főapátság bejárata előtti téren 1943-ban felállított *feszület*.¹⁹ Ez a mű — a pászári Madonna-szoborhoz hasonlóan — központi eleme az igényes ízléssel kialakított környezetnek. Az alkotás nem a földi létben

szenvedő Jézust, hanem a halálával mennyei magasságokba emelkedett Krisztust jeleníti meg. (Erre utal az ég felé fordított feje fölötti glória is.) A korpusz plasztikai megformálása azonos a surányi templom homlokzati díszével.

Apor Vilmos síremléke Győrben

²⁰Fitz Péter (főszerk.):
*Kortárs Magyar
Művészeti Lexikon.*
1. kötet. i. m. 289.

A művésznek az 1940-es években több fontos munkája fűződött Győrhez. A városhoz kötődik egyik jelentős egyházi vonatkozású alkotása, az 1945. április 2-án orosz katonák által meggyilkolt (1997-ben boldoggá avatott) *Apor Vilmos* impozáns síremléke.²⁰ A művész 1948-ban vörös márványból faragott szarkofágot készített a székesegyház Héderváry-kápolnájába. A síremlék tetején Apor püspök márványból faragott fekvő alakja látható főpapi ruhában, imára összetett kézzel, mellette pásztorbotjával. A stílusában a középkor hangulatából merítő síremlék előlapján a püspöki címer, fölötté szalagon aranyozott betűkkel a *Martyr* felirat látható. A széleken a főpap életéből vett három-három dombormű látható, egymás alatt. A szarkofág két oldallapját középen egyszerű kereszt díszíti. A felső peremen a következő felirat olvasható: + 2 + *aprilis* + A. D. 1945 + / *memoriae* + *Gulielmi* + L. B. *Apor* + *episcopi* / *Jauriensis* + *qui* +. A sír melletti három falfelületre 1948-ban Mattioni Eszter készített színes hímeskő mozaikot, amelynek meghatározó eleme egy életnagyságú angyal-alak. (Bár Mattioni munkája tiszteletreméltóan szép és ihletett alkotás, semleges háttér előtt valószínűleg jobban érvényesülne a szarkofág, amely megjelenésében tökéletesen illeszkedik a kápolna gótikus stílusához.)

²¹*Apor Vilmos püspök
élete, vértanú halála,
boldoggá avatása.*
www.gyor.egyhazmegye.hu

²²Székely Imre:
Templomaink. Budapest
Főváros II. Kerületi
Önkormányzat,
Budapest, 2000, 39.;
Frajka Félix (szerk.):
*A Kapisztrán Szent János
templom 60 éve.*
Kapisztrán Szent János
templomigazgatóság,
Budapest, 2009,
26–27. és 57.

²³Dékány Vilmos (szerk.):
*Az Esztergom-budapesti
Főegyházmegye
jubileumi névtára.*
Esztergom-budapesti
Főegyházmegyei Hivatal,
Budapest, 1997,

A mártírhálált halt győri püspök földi maradványait 1945-ben ideiglenesen a karmelita templom kriptájában temették el. 1948-ban a hatóságok nem engedélyezték, hogy Apor Vilmos földi maradványait a Héderváry-kápolnában lévő szarkofágban helyezték el. Csak 1986-ban vihették át a vértanú püspök hamvait az itt lévő síremlékbe.²¹ 1996-os győri apostoli látogatása során II. János Pál pápa is imádkozott a sír előtt.

Budán a rózsadombi Tövis utcában 1949-ben Say-Halász Antal tervei alapján épült a ferencesek Kapisztrán Szent Jánosról elnevezett modern temploma. Érdekesség, hogy belső díszítését szinte kivétel nélkül a római iskolához kapcsolódó művészek készítették. A fehér falakon elhelyezett, fából faragott hat szobor közül Boldogfai Farkas Sándor *Szent X. Piusz* alakját örökölte meg. Az 1903 és 1914 között uralkodó pápa egyszerű papi ruhában, vállán stólával, bal kezében áldozati kehellyel látható. (Utalás arra, hogy Piusz pápaként is igazi lelkipásztorként viselkedett, aki a gyakori szentáldozás és a gyerekek áldoztatásának szószólója volt.) A pápai tiara jobb lábánál, kis talapzaton utal egyházfői rangjára. A korona alatt szintén pápai jelkép, a keresztbe fektetett két kulcs látható. A másfél méter magas szobor arcvonásait a művész portrészzerű hűséggel örököltette meg. Piusz feje fölött — a templomban látható többi szoborhoz hasonlóan — egyszerű fémkarika jelzi a glóriát. Érdekesség, hogy ez a mű volt az 1954-ben szentté avatott X. Piusz első nagyméretű

231–232.; Farbaký Péter:
*Budapest. Országúti
ferences templom
és kolostor.* TKM
Egyesület 641. füzet,
Budapest, 2000, 14.

²⁴Gosztonyi József:
*Boldogfai Farkas Sándor
éremművészete.*
Az Érem, 1990/1. 33.

²⁵Somogyi Antal: *Boldog-
fai Farkas Sándor győri
plakettjei.* Győri Szemle
12. (1941); Gosztonyi
József: i. m. 33.

²⁶Gosztonyi József:
i. m. 35.

²⁷Diós István (főszerk.):
*Magyar Katolikus
Lexikon.* I. kötet. Szent
István Társulat,
Budapest, [1993], 346.

²⁸N. Péntes Éva:
*Boldogfai Farkas Sándor.
Művészet,* 1967/12. 31.

²⁹Soós Ferenc: *Magyar
numizmatikusok
panteonja.* Argumentum –
Magyar Éremgyűjtők
Egyesülete – Magyar
Numizmatikai Társulat,
Budapest, 2010, 38.

magyarországi szobra.²² A templom szobrait — köztük Szent X. Piuszét is — 1996-ban restaurálták.

A 18. század első felében barokk stílusban épült, Szent István első vértanúról elnevezett Margit körúti országúti ferences templom Szent József-oltárára *Lisieux-i Szent Teréz* szobrát fából mintázta meg a művész.²³ A barokk aléptímeny közepén álló, mintegy 120 centiméter magas alkotás mélyvörös ruhában, világosbarna köpenyben, fején fekete kendővel ábrázolja Szent Terézt. Jobb keze virágzó vadrózsa ágán pihen, baljával keresztet szorít keblére. Bár az 1956-ban készített szobor nem neobarokk stílusú, harmonikusan simul környezetébe.

Boldogfai Farkas Sándor munkásságában a nagyplasztika mellett jelentős szerepet kapott az éremművészet is. *Szent István* 1938. évi jubileumára 150 milliméter átmérőjű, egyoldalú öntött bronzérmét készített, amelyen a király egész alakos, fejét kissé jobbra fordító portréja látható. A körirat: *Szent István halálának 900. évfordulója emlékére.*²⁴

Ugyanebben az évben mintázta a 81 milliméter átmérőjű *Szent László-érmét*, amelynek előlapján a győri Szent László-herma látható szemből nézve. Körülötte a *Magyarországnak + édes + oltalma* felirat olvasható. A hátlapon a *Győr szabad királyi város* szöveg és a város címere látható.²⁵

Apor Vilmos emlékére 1948-ban 82 milliméter átmérőjű, öntött bronzérmét készített,²⁶ amelynek előlapján a püspök balra tekintő profilja látható. A körirat: *In memoriam Gulielmi episcopi Jauriensis 1940–45.* (Az évszámába apró hiba csúszott: Apor Vilmos 1941-től volt győri püspök.)²⁷ A hátlapon a mártír főpap Boldogfai Farkas által tervezett síremléke, fölötté a Szent László-hermával, körben a *Justus ut palma florebit* felirattal. Az érem a művész legsikerültebb kispasztikai alkotásai közé tartozik.

A fenti érmeket az elegáns plasztikai megjelenés mellett erőteljes, biztos formai megjelenítés jellemzi. „A sokrétű magyar éremművészet leghivatottabb művelői között méltán emlegetik Boldogfai Farkas Sándort” — emlékezett rá N. Péntes Éva.²⁸

A művész hamvai Zalaegerszegen, a Göcseji úti temetőben nyugszanak.²⁹ Munkásságáról napjainkban kevés szó esik. Pedig a pasáreai Madonna-szobrot, a pannonhalmi feszületet, a balatonfüredi emléktáblát vagy Boldog Apor Vilmos győri síremlékét naponta több száz ember látja. Érdemes megjegyezni, kinek az alkotásában gyönyörködik az arra járó.